

نقش ورزش در توسعه ارتباطات میان فرهنگی و اجتماعی

سالار مرادی^۱، محمد خالدیان^{۲*}، فردین مصطفایی^۳

(تاریخ دریافت: ۹۳/۰۴/۲۵ - تاریخ تصویب: ۹۳/۰۶/۱۴)

چکیده

فرهنگ حاکم بر مردم متأثر از عوامل مختلف اجتماعی است. این عوامل می‌توانند باورها، نگرش‌ها و عملکردها را تحت تأثیر خود قرار دهند. یکی از این عوامل ورزش می‌باشد. فعالیت‌ها و جشنواره‌های ورزشی، نمودی از سازمان اجتماعی‌اند و به عنوان یکی از عوامل مؤثر در شکل‌گیری سیاست‌ها و مناسبات داخلی و خارجی می‌تواند کارکردهای متعدد اجتماعی، فرهنگی و ارتباطی داشته و تأثیرات و تحولات زیادی را بر جای بگذارد. این تحقیق که از نوع پژوهش‌های توصیفی - تحلیلی بوده، به بررسی نقش ورزش در گسترش ارتباطات میان فرهنگی و اجتماعی می‌پردازد. تحلیل نظریات و مبانی پژوهش نشان می‌دهد ورزش و مسابقات ورزشی نقش مهمی در شناخت مشارکت و تشریح مساعی بین افراد، مسئولیت‌پذیری و بروز استعدادها، تحکیم ارتباطات اجتماعی، تقویت همبستگی و مشارکت اجتماعی، ارتقاء سلامت روانی و جسمی، پرورش اخلاق انسانی و اجتماعی، تقویت و ارتقاء سرمایه‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و انسانی، گسترش روابط بین‌الملل و ارتباطات میان فرهنگی، تقویت تفاهم و توسعه صلح و... دارد.

واژه‌های کلیدی: ورزش، فرهنگ، ارتباطات اجتماعی، ارتباط بین فرهنگی، دیپلماسی ورزشی.

مقدمه

صاحب‌نظران و پژوهشگران حوزه‌های مختلف جامعه‌شناسی، روانشناسی، علوم ورزشی، مدیریت و ... برای ورزش و مسابقات و جشنواره‌های ورزشی کارکرد، اهداف و نقش‌های مختلفی تبیین نموده‌اند که می‌توان به مسائل مختلفی همچون: بسیج منابع انسانی و مالی، تشکیلات سازمان یافته، گسترش روابط بین‌الملل و ارتباطات میان فرهنگی، تقویت تفاهم و توسعه صلح، تقویت همبستگی و مشارکت اجتماعی و تحکیم روابط و پیوندهای اجتماعی، نوعی سرگرمی و تفریح عمومی و رسانه‌ای، ارتقاء سلامت روانی و جسمی، افزایش اعتماد، رشد توریسم، تخلیه هیجانات و انفعالات روحی، پرورش اخلاق انسانی و اجتماعی، تقویت و ارتقاء سرمایه‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و انسانی، ترویج مکانیسم یادگیری، ایجاد بستر برای شکل‌گیری باورها، مهارت‌ها، رفتارها، عادات، نقش‌ها و هویت و ... اشاره نمود.

لذا این سوال مطرح است که اساساً ورزش چه کارکردهایی در مناسبات و ارتباطات میان فرهنگی و اجتماعی دارد؟ این پژوهش درصدد تحلیل و پاسخگویی ساختارمند به این پرسش می‌باشد. باید خاطر نشان ساخت مبانی و چهارچوب تئوریک این پژوهش با بهره‌گیری از نظریه کارکردگرایی انجام گرفته است.

هر فرد در زندگی اجتماعی خود پایگاهی ویژه دارد که این پایگاه ویژه، در بطن خود، نقش‌های اجتماعی متعددی را برای فرد متجلی می‌سازد. مجموعه این نقش‌ها و میزان تأثیرات آن در افراد دیگر موجب تشکیل گروه‌ها و طبقات اجتماعی می‌باشد. در دنیای ورزش می‌توان این گروه‌های اجتماعی را در قالب ساده تیم‌های ورزشی مشاهده نمود؛ به عبارت دیگر، افراد با هماهنگ کردن مهارت‌های خود با مهارت‌های تیمی، در راه نیل به اهداف مشترک اجتماعی و فرهنگی گام برمی‌دارند.

تیم‌سازی ورزشی، علاوه بر فعالیت‌های ورزشی، دارای نکات مثبت فراوان است؛ به گونه‌ای که زمینه‌ساز ایجاد روابط اجتماعی و دوستانه در بین اعضای تیم می‌شود (محرّم‌زاده، ۱۳۸۵) و سبب فهم و شناخت ارزش‌های حاکم بر جامعه، مشارکت و تشریح مساعی برای دستیابی به پیروزی و مقابله با شکست، بروز شخصیت اجتماعی، احترام متقابل اجتماعی، مسئولیت‌پذیری، بروز استعدادها، برقراری ارتباطات اجتماعی، تقسیم کار، اهداف مشترک اجتماعی و ... از دستاورد شرکت در فعالیت‌های ورزشی می‌شود (محرّم‌زاده، ۱۳۸۵)؛ همچنین مقدمات آشنایی و افزایش آگاهی اعضا از اهداف مشترک ملی و اجتماعی را فراهم می‌آورد؛ در عین حال به ایجاد ارتباطات هماهنگ بین اعضا و گروه‌های مختلف همچون تماشاگران یا همکاران می‌انجامد.

مری گروه علوم سیاسی دانشگاه پیام نور

^۲ مری گروه روانشناسی دانشگاه پیام نور (نویسنده مسئول):

^۳ کارشناس ارشد علوم اجتماعی و کارمند دانشگاه پیام‌نور

تعریف عملیاتی مفاهیم

ورزش و ورزش‌های همگانی

ورزش عبارت است از یک فعالیت نهادینه شده که مستلزم کاربرد نیروی جسمانی شدید با استفاده از مهارت‌های جسمانی پیچیده به وسیله شرکت کنندگانی است که توسط عوامل درونی و بیرونی تحریک می‌شوند. این تعریف با فعالیت‌های ورزشی سازمان یافته ارتباط پیدا می‌کند (کوشافر، ۱۳۸۱).

تربیت‌بدنی، بخش مهمی از تعلیم و تربیت است که از طریق حرکت و فعالیت‌های بدنی جریان رشد را در تمام ابعاد وجودی انسان تسهیل و باعث شکوفایی استعدادها می‌گردد (مظفری و زرنندی، ۱۳۸۵).

منظور از "ورزش همگانی و تفریحی"، فعالیت‌های تربیت‌بدنی و ورزش آحاد جامعه است که به طور منظم، توسط فرد یا گروه‌های رسمی و غیر رسمی، برای رفع نیازهای جسمی و روانی و با هدف تأمین سلامت و نشاط افراد و بهبود روابط اجتماعی آنان به صورت آگاهانه صورت می‌گیرد. ویژگی اصلی این ورزش "سلامت بخشی و تحرک آفرینی" است. مسئولیت پشتیبانی و اجرای آن، با حمایت ویژه دولت برعهده بخش‌های غیر دولتی و مردمی نظیر شهرداری، نهادهای ورزشی، مردمی و باشگاه‌ها است (قاسمی، ۱۳۸۶).

برخی از مهم‌ترین محورهای فرهنگی و اجتماعی در توسعه ورزش عبارتند از: الگوسازی، همبستگی یا تعلق اجتماعی، اجتماعی شدن، پربار شدن اوقات فراغت، گسترش پیوندهای اجتماعی، گسترش فرهنگ سلامت، تقویت مبانی دینی و ارزشی، تقویت اخلاق عمومی و ... (قاسمی، ۱۳۸۶).

روابط بین فرهنگی

ارتباط بین فرهنگی در کلی‌ترین مفهوم، زمانی رخ می‌دهد که عضوی از یک فرهنگ، پیامی را برای عضوی از فرهنگ دیگر ارسال می‌کند. این ارتباط سطوح مختلفی همچون روابط فرد با فرد، فرد با فرهنگ ملی، فرهنگ‌های درون یک جامعه و فرهنگ‌های ملی در جوامع مختلف با همدیگر دارد و در سطح فراملی، در جریان روابط فرهنگی، فرد در معرض سایر ارزش‌های فرهنگی قرار می‌گیرد و در نتیجه فرآیندی انعکاسی آغاز می‌شود که موجب تعامل مثبت بین اشخاص و فرهنگ‌ها می‌گردد؛ بنابراین در اثر این تعاملات، سلیقه‌ها، خواسته‌ها، مطالبات و انتظارات تمام افراد در فرهنگ‌های مختلف به هم نزدیک شده و روابط خرده فرهنگ‌ها و فرهنگ‌های عام با همدیگر تقویت می‌شود (رضایی و زهره‌ای، ۱۳۸۹). ارتباطات بین فرهنگی از کانال‌های مختلف ایجاد و تقویت می‌شود که مصادیق این روابط

در سطوح ملی و بین‌المللی، مسائلی نظیر تبادل کتاب، نشریات، فیلم، تیم‌ها و مسابقات ورزشی، برنامه‌های رسانه‌ای، بورس‌های تحصیلی، برگزاری سمینارهای علمی و فرهنگی و... را شامل می‌شود (همان: ۸۶).

نظریه کارکردگرایی

این نظریه ضمن بنیادی انگاشتن ارزش‌ها و هنجارهای مشترک برای جامعه، بر نظم و دگرگونی‌های سیاسی-اجتماعی مبتنی بر توافقاتی ضمنی و نظام‌مند تأکید می‌کند. این نظریه به نقش ورزش و تربیت بدنی در راستای تقویت ارزش‌های جمعی، اجتماعی شدن کودکان و نوجوانان و سازگاری اجتماعی مردم از طریق تماشاگری ورزش و ارتقاء روحیه ملی و همبستگی بشری و تخلیه انرژی پرخاشگری به صورت مطلوب و جمعی اشاره می‌کند. در این دیدگاه بر کسب مهارت‌های اجتماعی و دسترسی به فرصت‌های شغلی و حرفه‌ای، شکل‌گیری هویت شخصی و اجتماعی، رهایی از تنش‌ها و بحران‌ها، کنترل اجتماعی، تندرستی جسمانی، اشاعه وفاق ملی، توسعه اقتصادی و سیاسی، جامعه‌پذیری و تقویت نقش‌های سنی، جنسی، نژادی و خانوادگی از طریق پرداختن به ورزش و تماشای مسابقات ورزشی تأکید می‌شود (گریندورفر و یاناکس: ۱۹۸۱). پدیده تماشاگری ورزش هنگامی که از هیجان‌ناز زدگذر فاصله گرفته و به حالت یک جریان اجتماعی مستحکم تبدیل می‌شود، روابط اجتماعی و همبستگی‌های فکری و عملی بخش‌های مختلف مردم را توسعه بخشیده و موجبات انتقال هنجارها و ارزش‌های فرهنگی مشترک و تسریع و سهولت فرهنگ‌پذیری جمعی می‌گردد و انتقال و تبادل فرهنگی را توسط تماشاچیان در جامعه یا در سطح قاره‌ای و بین‌المللی فراهم می‌کند. وحدت، همبستگی و سازگاری تماشاگران با یکدیگر ممکن است به فعالیت‌های مشترک اقتصادی، فرهنگی، شغلی و حرفه‌ای کشیده شود و در رونق و توسعه اجتماعی و ترقی جامعه مؤثر واقع شود. در واقع بین یک باشگاه ورزشی و طرفداران آن یک همبستگی و احساس به هم تعلق داشتن و هم خانواده بودن وجود دارد و تمام مسائل باشگاه، برد و باخت‌ها، غم و شادی‌ها، مشکلات و نارسائی‌ها را تماشاگران نیز احساس می‌کنند؛ لذا تاثیر و تأثر متقابل بین تیم (باشگاه با هواداران و یا کل افراد جامعه) برقرار می‌شود و از این طریق فواید ارزنده و سودمند ورزش و خصوصیات شایسته ورزشکاران و روحیه ورزشکاری و جوانمردی به مردم به ویژه نسل جوان و نوجوان منتقل می‌گردد. تماشای ورزش و مسابقات ورزشی در یک جریان سالم و با فرهنگ، موجب تحکیم روابط اجتماعی، همزیستی مسالمت‌آمیز، همبستگی بشری، تبادل فرهنگی، تعالی انسان‌ها و ترقی اجتماعی خواهد بود و این، همان

- فراهم کردن زمینه های مناسب برای مشارکت در فعالیت های سالم اجتماعی برای پر کردن اوقات فراغت.

- فراهم آوردن زمینه های مناسب برای توانمندسازی افراد در برقراری ارتباطات صحیح و مناسب.

- افزایش قدرت تصمیم گیری افراد به صورت صحیح و عادلانه در برخورد با مسائل مختلف اجتماعی.

- پرورش روحیه جوانمردی و توان رهبری.

- پرورش حس نועدوستی و انسانیت.

- پرورش استعدادها و انرژی بدنی - روانی مورد نیاز جامعه.

- پیشگیری از آسیب های اجتماعی.

- ایجاد شرایط مناسب برای مسئولیت پذیری و قانون گرایی (بناب، ۱۳۷۴) و (چارلز و دیگران، ۱۳۷۶).

۱-۲- تأثیر ورزش بر فرهنگ

اصطلاح فرهنگ در ادبیات فارسی با مفاهیم مختلف مثل دانش، حرفه، علم و معرفت به کار رفته است. در زبان عربی، النافه در اصل به معنای پیروزی، تیزهوشی و مهارت بوده، سپس به معنای استعداد فراگیری علوم و صنایع و ادبیات به کار رفته است (صالحی و محمدی، ۱۳۸۹). ادوارد برنت تایلور، انسان شناس انگلیسی قرن نوزدهم، در تعریف فرهنگ می نویسد: مجموعه ای که شامل معارف، معتقدات، هنرها، صنایع، تکنیک ها، اخلاق، قوانین، سنن و بالاخره تمام عادات و رفتارها و ضوابطی است که انسان به عنوان عضو جامعه آن را از متن جامعه خود فرا می گیرد و در قبال آن جامعه، تعهداتی به عهده دارد (بابایی، ۱۳۸۴).

ورزش بخش مهمی از فرهنگ ملل در جهان معاصر است. بحث های محافل گوناگون، سرفصل روزنامه ها، برنامه های رادیویی و تلویزیونی جایگاه آن را روشن ساخته است. اعلام موفقیت در مسابقات ملی و بین المللی میلیون ها نفر را شاد و شکست در برنامه ها مردم را غمگین می سازد. جلب میلیون ها نفر تماشاچی به استادیوم ها، تبلیغات تجاری در کنار و خلال مسابقات، حمایت تماشاگران و استقبال آنان از تیم های مورد علاقه در کمک به بالابردن استعدادها و ارائه مطلوب و موزون حرکتها و فعالیت های ورزشی مؤثر می باشد (کوشافر، ۱۳۸۱). ورزش، تمرین تفکر واقع گرایانه و پرهیز از تفکر ذهن گرایانه است. با ورود ورزش به فرهنگ ایده آلیست این تفکر به نفع فرهنگ رئالیست رنگ می بازد. ابعاد غیر مادی فرهنگ نظیر اعتقادات، آداب و رسوم و ارزش و نیز ابعاد مادی فرهنگ نظیر معماری و

سرمایه ای است که پیرو دوکوبرتن در بنیانگذاری ورزش جدید در متن ورزش جستجو می کرد (آقاپور، ۱۳۹۲).

الف- تأثیرات و کارکردهای فرهنگی و اجتماعی ورزش

۱-۱- ورزش، جامعه و کارکردهای اجتماعی

پژوهش های اجتماعی درخصوص ورزش با توسعه جامعه شناسی ورزش ارتباط مستقیم داشته است. طی دهه ۱۹۶۰ و اوایل دهه ۱۹۷۰ برای تبیین جنبه های گوناگون شرکت در فعالیت های ورزشی تلاش بسیاری شده است. در اغلب این مطالعات، اجتماعی شدن در ورزش حول دو مسأله متمرکز بوده است: یکی پیشایندهای شرکت در ورزش یعنی این که چگونه و تحت چه شرایطی شخص به ورزش رو می آورد و دیگری پیامدهای شرکت در ورزش. این دو فرایند را اجتماعی شدن در نقش اجتماعی و اجتماعی شدن از طریق نقش اجتماعی نیز نامیده اند؛ لذا در اغلب منابع دو عنوان اجتماعی شدن در ورزش و اجتماعی شدن از طریق ورزش به چشم می خورد. در اولی فرد در نقش ورزشی مانند «ورزشکار» اجتماعی می شود و در دومی به یادگیری نگرش ها، ارزش ها، مهارت ها و گرایش های کلی مانند: جوانمردی و انضباط اشاره دارد که تصور می شود در فعالیت های ورزشی حاصل آید. اجتماعی شدن از طریق ورزش عبارت است از تأثیر ورزش بر باورها، نگرش ها و ... ، چنین پنداشته می شود که در درس هایی که از شرکت کردن در ورزش می آموزیم، به سایر جنبه های اجتماعی انتقال پذیر است و از این طریق فرد را برای شرکت موفقیت آمیز در آن زمینه ها یاری می دهد. برخی معتقدند نوجوانان و جوانان، مهارت های ارتباط و تصمیم گیری را با شرکت در ورزش کسب می کنند. تربیت بدنی در قبول مسئولیت برای پرورش و القای ارزش های اجتماعی در افراد جامعه به خصوص جوانان سهیم بوده و به عنوان عاملی در جهت تقویت ارزش های اجتماعی و رفتارهای مطلوب انسانی مؤثر است. اهتمام به موضوع اجتماعی شدن و رابطه آن با ورزش زمانی به اوج خود رسید که سمیناری بین المللی با موضوع "اجتماعی شدن از طریق ورزش" برپا شد. این سمینار که در سال ۱۹۷۱ در کانادا برگزار گردید، به این نتیجه رسید که فرهنگ بدنی عاملی مهم در اجتماعی شدن فرد می باشد. به عقیده راجر کایوا، تمدن فقط در سایه برتری و ارزش والای قهرمانی یعنی بازی رقابت آمیز و مسابقه ای که سرچشمه دموکراسی و حکومت مردم بر مردم است، به وجود آمده است (به نقل از سازمان ورزش شهرداری تهران).

به طور کلی اهداف و کارکردهای اجتماعی ورزش در کلیه جوامع بشری عبارتند از:

تکنولوژی، تحت تأثیر ورزش وارد سیر تکاملی می‌شوند (خزایی، ۱۳۸۸).

۱-۳- سبک زندگی و ورزش‌های عمومی

سبک‌های زندگی مجموعه‌ای از طرز تلقی‌ها، ارزش‌ها، شیوه‌های رفتار، حالت‌ها و سلیقه‌ها در هر چیزی را در برمی‌گیرد. به عقیده گیدنز سبک زندگی پیش‌شرط نوآوری فرهنگی در پست مدرنیسم می‌شود. وی با یک رهیافت تحلیلی درباره چگونگی درک مردم و کشف هویت آنها در انتخاب‌ها و تنش‌هایی که در مصرف انبوه به وجود می‌آید، بیشتر از تئوریزه کردن آنها توجه می‌کند. برداشت گیدنز از «بازی‌های عمومی» اغلب پیش درآمدی برای توسعه ارتباط‌شناسی است. اگر به اشکال نهادینه شده ورزش و فراغت معاصر توجه کنیم، تنوع زیادی از انتخاب‌ها بین ورزش‌ها و فعالیت‌های فراغت و هویت‌های متفاوت موجود است. مشاهده وسیع‌تر ورزش‌هایی که ظرفیت هم «متراکم شدن» و هم «تغییر دادن» نمادین پیچیده‌تر را دارند. سبک‌های موقعیتی در ورزش‌ها و فراغت ظاهر شده‌اند که بطور تغییرناپذیر ترکیبی دلپذیر است (مهرآئین، ۱۳۸۷). به عقیده گیدنز، بازی‌های عمومی پیش‌درآمدی برای توسعه ارتباط‌شناسی و اشاعه جهانی اشکال فراغت و ورزش است و بورديو معتقد است ورزش به‌عنوان یک نهاد با اشکال مختلف طبقه اجتماعی در ارتباط است (همان).

ب- کارکردهای میان فرهنگی و بین‌المللی ورزش

۱-۲- دیپلماسی ورزشی و ارتباطات میان فرهنگی

نقش ورزش به عنوان یک نهاد اجتماعی در جامعه و تأثیرگذار در ابعاد مختلف زندگی انسان‌ها می‌تواند در ساختار جامعه، روابط درون کشوری و برون مرزی مورد توجه و بررسی قرار بگیرد. همزمان با برگزاری رویدادهای مهم بین‌المللی شاهد هیجان متفاوت میان تمامی مردم در هر سن و جنسی هستیم که این خود، بیانگر این است که به واسطه ورزش می‌توان نشاط ملی را در یک زمان خاص به وجد آورد و غرور یک ملت را با کسب نتایج قابل قبول در میادین مختلف رقابتی احیا کرد. ورزش به عنوان وسیله‌ای مناسب برای پرکردن اوقات فراغت، درمان بسیاری از بیماری‌ها، توسعه اقتصادی، گسترش ارتباطات فرهنگی میان ملل مختلف و ایجاد روابط مشترک سیاسی می‌تواند نقش بسزایی را ایفا نماید (اسکندری، ۱۳۹۲). کشورهای جهان درگستره وسیع ارتباطات علاوه بر بکارگیری دیپلماسی رسمی برای ارتقاء روابط، به دنبال آن هستند تا با شیوه‌های غیررسمی و دست‌گذاشتن بر موضوعاتی نظیر: گردشگری، هنر و بویژه ورزش به نوعی در عرصه سیاست خارجی از آنها جهت

گسترش مناسبات بهره ببرند. ورزش به عنوان بخشی از دیپلماسی عمومی پدیده‌ای فراگیر است که سال‌ها پیوند ناگسستنی با یکدیگر داشته و در سطح دیپلماتیک پس از دیپلماسی رسمی یکی از مهم‌ترین مؤلفه ارتباطی میان کشورها محسوب می‌شوند.

ورزش به دلیل جذابیتی که بین ملتها دارد، فرصت تعامل با فرهنگ‌های دیگر ملل را تسهیل کرده و زمینه را جهت تفاهم و ارتباط بیشتر فراهم می‌سازد. از این منظر در دنیای امروز به دیپلماسی عمومی بویژه در امر ورزش توجه زیادی می‌شود و به تبع آن حضور ورزشکاران در مسابقات جهانی مانند جام جهانی فوتبال و بازی‌های المپیک دوچندان نمود پیدا می‌کند (جهان نیوز). با ایجاد روابط ورزشی دوستانه بین کشورها، زمینه‌های مناسبی برای کشورها و دولت‌مردان فراهم می‌شود تا از این طریق روابط خود را در زمینه‌های دیگر نیز گسترش دهند (محرّم‌زاده، ۱۳۸۵).

بازی‌های المپیک که محل تجمع نمایندگان کشورهای مختلف از پنج قاره جهان با فرهنگ‌های مختلف است، از منظر دیپلماسی ورزشی گواه این است که تبادل ارتباطات تنها محصور به یک راه نیست، بلکه این حضور محلی برای ارتباطات بین ملیت‌ها و دولت‌ها ایجاد می‌کند که در تغییر نگرش بازیگران بین‌المللی نیز ایفای نقش می‌کند. در دنیای امروز به واسطه نقش رسانه‌ها در انعکاس رویدادهای جهانی می‌توان از این ابزار در کمک به تقویت دیپلماسی ورزشی استفاده کرد. رسانه‌ها که امروز برای ترویج ورزش، معرفی و انعکاس رویدادها با فناوری‌های جدید بویژه در بخش ارتباطات، به ابزارهای بدون مرز و تأثیرگذار مبدل شده‌اند، نقش مهمی در تقویت دیپلماسی عمومی ایفا می‌کنند.

۲-۲- ایجاد تفاهم و دوستی بین ملل مختلف

امروزه، نقش ورزش در امور بین‌المللی و ایجاد تفاهم متقابل بین ملل مختلف دنیا بیش از پیش محسوس است. به طوری که می‌توان از ورزش همچون ابزار ارتباطی بین ملل مختلف جهان بهره گرفت. هنگامی که ورزشکاران سراسر جهان برای شرکت در مسابقات ورزشی جهانی، المپیک، قاره‌ای یا مسابقات دوستانه بین کشورها گرد می‌آیند و وارد میدان‌های ورزشی می‌شوند، برای آنها فرصتی مهیا شود که از مرزهای ملی بگذرند و به برقراری روابط دوستانه در صحنه‌های بین‌المللی مبادرت ورزند و این خود، در تحکیم مبانی صلح و همزیستی مسالمت‌آمیز در سطح جهان تأثیر دارد (محرّم‌زاده، ۱۳۸۵).

۲-۳- ورزش ابزار ارتباطی و تبلیغات ملی در صحنه

بین‌المللی

حضور بانشاط و قدرتمند ورزشکاران و کاروان ورزشی کشورها در رقابت‌های بین‌المللی و قاره‌ای و کسب مدال‌های قهرمانی و به اهتزاز درآوردن پرچم ملی آن‌ها در بین کشورهای مختلف جهان و پخش زنده آن همزمان در سراسر جهان در افکار عمومی جهانی و صحنه سیاست بین‌المللی تأثیرگذار است و می‌تواند بستر ساز ایجاد ارتباطات و روابط بین‌فرهنگی، سیاسی و اقتصادی بین کشور متبوع و سایر کشورهای جهان باشد. بنابراین ضرورت دارد که برای ایجاد رابطه‌ای صحیح بین ورزش و سیاست بین‌المللی و امکان مشارکت هرچه بیشتر مردم جهان در برنامه‌های سالم ورزشی برای رسیدن به اهداف ارزشمند صلح، تفاهم و برابری، همه مردم و سازمان‌های جهانی ورزش بکوشند تا ورزش و تربیت‌بدنی، جریان تربیتی سازنده‌ای در برقراری صلح و عدالت جهانی باشد و روح برادری و مساوات را در کالبد جوامع بدمد و پیام‌آور صلح و دوستی باشد (کریمی، ۱۳۷۳).

بحث و نتیجه‌گیری

ورزش بعنوان یکی از مسائل فرهنگی - اجتماعی عمومی و همگانی از اهمیت خاصی در جوامع مختلف برخوردار بوده که نقش و کارکردهای متعدد اجتماعی، فرهنگی و ارتباطی داشته و تأثیرات و تحولات زیادی را مناسبات ملی و بین‌المللی برجای می‌گذارد. براساس نظریات مختلف ارتباطی و جامعه‌شناسی از جمله دیدگاه کارکردگرایی، ورزش و مسابقات ورزشی می‌تواند نقش مهمی در شناخت مشارکت و تشریک مساعی بین افراد، مسئولیت‌پذیری و بروز استعدادهای اجتماعی، تحکیم و گسترش ارتباطات اجتماعی، تقویت همبستگی و مشارکت اجتماعی، ارتقاء سلامت روانی و جسمی، پرورش اخلاق انسانی و اجتماعی، تقویت و ارتقاء سرمایه‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و انسانی، گسترش روابط بین‌المللی و ارتباطات میان فرهنگی، تقویت تفاهم و توسعه صلح، ایجاد نشاط اجتماعی و هیجانات عمومی و پرپار شدن اوقات فراغت، تقویت همبستگی یا تعلق اجتماعی، بستر سازی برای گسترش گردشگری ورزشی و فرهنگی، اطلاع‌رسانی و آگاهی‌بخشی از طریق فراهم نمودن زمینه نقد و گفتگو بین گروه‌های مختلف و ... ایفا نماید؛ از این رو، لازم است گسترش ورزش در ابعاد مختلف اجتماعی و فرهنگی مورد توجه ویژه قرار گیرد.

تدوین و ارائه راهبردها

با توجه به نقش و کارکردهای راهبردی، متنوع و مهم ورزش

و مسابقات ورزشی - فرهنگی، اتخاذ سیاست‌های توسعه‌ای و جامع در این حوزه، می‌تواند به بسط فرهنگ سازی، ارتقای سطح نشاط و سلامتی فردی و اجتماعی، همبستگی و مشارکت اجتماعی، پویایی اقتصادی و فرهنگی، تأثیرگذاری بر ارزش و اصالت‌های فرهنگی - اجتماعی ملل، گسترش مفاهیم صلح، امنیت و تفاهم در روابط و مناسبات بین‌المللی و ... یاری رساند. در جهت نهادینه ساختن تأثیرات مطلوب ورزش و مسابقات ورزشی، می‌توان به ارائه راهبردهایی در این راستا به شرح زیر پرداخت:

- تقویت جنبه‌های فرهنگی - اجتماعی ورزش به هنگام بازنمایی و اطلاع‌رسانی درخصوص مسابقات ورزشی در رسانه‌ها.

- دانشکده‌ها و گروه‌های تربیت بدنی باید سیاست‌های خود را جهت افزایش کیفیت آموزش‌های عملی و مهارتی دانشجویان بهبود دهند. در این راستا، افزایش کیفیت آموزش مهارت‌ها و عمق بخشیدن به آموزش‌ها جهت حرفه‌ای کردن علوم از طریق تعامل با سازمان‌ها و نهادهای اجرایی مانند: وزارت ورزش و جوانان، فدراسیون‌ها، کمیته ملی المپیک، ارگان‌های متولی ورزش، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، سازمان‌ها و ارگان‌های فعال در حوز گردشگری، بیمه‌ها به منظور فعالیتهای پیشگیرانه به کمک ورزش‌های همگانی برای سلامت افراد تحت پوشش، سازمان بورس و رسانه ملی بسیار مفید خواهد بود (فراهانی و دیگران، ۱۳۹۲).

- ترغیب رسانه‌ها از جمله مطبوعات، رادیو و تلویزیون و همچنین رسانه‌های نوین از جمله شبکه‌های اجتماعی و خبری به تداوم ایفای نقش مهم آنها در جامعه اطلاعاتی و اشاعه مفاهیم و ارزش‌های موردنظر در حوزه ورزش.

- لازم است قوانین مدونی درباره موضوعات مربوط به میزان و شکل پوشش مسابقات ورزشی، پوشش اخبار، سهم برنامه‌های خارجی و ... در شبکه‌های صدا و سیما تدوین شود (قاسمی و دیگران، ۱۳۹۲).

- تقویت گردشگری ورزشی و تقویت ارتباطات اجتماعی و میان فرهنگی، در مسابقات و جشنواره‌های ورزشی، تبادل بازیکن و مربی و ...

- تقویت دیپلماسی ورزشی از طریق تقویت گفت‌وگوهای صلح و تقویت ارتباطات بین ملل در مسابقات و جشنواره‌های فرهنگی - ورزشی.

- جلب مشارکت عمومی و سرمایه‌گذاری بخش خصوصی برای تقویت زیرساخت‌های ورزشی و برگزاری جشنواره‌های فرهنگی - ورزشی.

- نهادینه ساختن فرهنگ و اصول علمی و اخلاقی نقد و گفتگو در امورات و ساختارهای ورزشی.

- تقویت دیپلماسی ورزشی در میادین و مسابقات و جشنواره‌های ورزشی جهانی و قاره‌ای از طریق آموزش ورزشکاران و کاروان‌های اعزامی.

مطلوب است که امور بین الملل وزارت ورزش و جوانان با نگاهی فرابخشی به ورزش در عرصه جهانی، با برنامه ریزی جامع و مدون و همکاری نهادهایی همچون دستگاه دیپلماسی، سازمان فرهنگ و ارتباطات، کلاس‌های آموزشی کوتاه مدت دیپلماتیکی و آداب رفتاری با تأکید بر منافع ملی به ورزشکاران و هیأت همراه اعزامی داشته باشد.

منابع

- آقاپور، مهدی (۱۳۹۲). *جامعه‌شناسی ورزش تماشاگر*. سایت مرکز انسان‌شناسی و فرهنگ.
- اسکندری، هاشم (۱۳۹۲). *ورزش به مثابه یک نهاد اجتماعی*. باشگاه خبرنگاران جوان.
- بابایی، محمد باقر (۱۳۸۴). *استراتژی فرهنگی*. تهران: انتشارات سپاه پاسداران.
- پائولو، فریز (۱۳۵۸). *آموزش ستم‌دیدگان*. ترجمه احمد بیرشک. تهران: خوارزمی.
- دبورا، آ و کست و آ. بوچر، چراز. (۱۳۷۶) *مبانی تربیت‌بدنی و ورزش*. ترجمه احمد آزاد. تهران: کمیته ملی المپیک.
- رضایی و زهره‌ای، علی اکبر و محمد علی (۱۳۸۹). *دیپلماسی فرهنگی*. تهران: جامعه‌شناسان.
- سازمان ورزش شهرداری تهران (۱۳۹۲). *نقش ورزش در سلامت اجتماعی* www.shahrevarzesh.ir
- صالحی امیری و محمدی، سید رضا و سعید (۱۳۸۹). *ارتباطات فرهنگی*. تهران: انتشارات ققنوس.
- فراهانی، ابوالفضل و دیگران (۱۳۹۲). "نقش مدیریت و سیاست‌گذاری دانشکده‌ها و گروه‌های تربیت‌بدنی در هدایت انتظارات شغلی دانشجویان (تعیین راهبرد و سیاست)". *پژوهش‌های کاربردی در ورزش*. دوره دوم. شماره ۲.
- فراهانی، ابوالفضل و دیگران (۱۳۹۲). "رابطه سبک زندگی و رضایت در ورزشکاران و مقایسه آن با افراد عادی". *مدیریت ورزشی*.
- قاسمی، حمید (۱۳۸۶). *نقش رسانه‌های جمعی در توسعه‌ی ورزش کشور*. رساله دکتری، تهران: دانشگاه آزاد واحد علوم و تحقیقات.
- قاسمی، حمید و دیگران (۱۳۹۲). "وضعیت پوشش تلویزیونی مسابقات رشته‌های ورزشی در شبکه‌های سیما از دیدگاه متخصصان رسانه‌های کشور". *پژوهش‌های کاربردی در ورزش*. دوره دوم. شماره ۲.
- کریمی، جواد (۱۳۷۳). *نگاهی به تاریخ تربیت‌بدنی جهان*. تهران: مرکز نشر دانشگاهی.
- کوشاfer، علی اصغر و دیگران (۱۳۸۱). "بررسی رابطه شادی با شخصیت در دانشجویان دختر ورزشکار و غیر ورزشکار دانشگاه تبریز". *پژوهش در علوم ورزشی*. سال اول. شماره یک: ۱۶۸.
- محمی‌الدین بناب، مهدی (۱۳۷۴). *روانشناسی انگیزش و هیجان*. تهران: دانا.
- محرّم‌زاده، مهرداد (۱۳۸۵). *مبانی روانی - اجتماعی در تربیت‌بدنی*. تهران: دانشگاه پیام‌نور.
- مظفری و زرنندی، امیراحمد و حسین (۱۳۸۵). *اصول و فلسفه تربیت‌بدنی*. تهران: بامداد.
- مهرآئین، محمدرضا (۱۳۸۷). *نظریات جدید جامعه‌شناسی و ورزش*. تهران: جامعه‌شناسان: ۱۱۰.